

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

כי תצא - תש"ס - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מתרצת הגמרא: שזה מספק שמא אותן יבבות הן גניחות קצרות ומתחזק בבביו ליבבות, לכן התקין לעשות כל הסדר. יוצא שצריכים לעשות תשר"ת, תש"ת, תר"ת כדי לצאת ידי כל הספיקות. ואין צורך בתשר"ת כי דרך המצטרף מתחיל בגניחה ומסיים בללה.

ורבנו חננאל אומר: שהיו קהילות ישראל מסופקים וחששו לעשות סדר התקיעות תשר"ת שמא זה עושה הפסק לתש"ת או לתר"ת. ומצא שהיו קהילות שהיו עושים תש"ת והיו שעושים תר"ת. לכן בא רבי אבהו והתקין לכולם סדר אחד שלא תהיה חלוקה בעם ואמר לעשות תשר"ת ג' פעמים, תש"ת ג' פעמים, ותר"ת ג' פעמים ונמצאו כולן בלי הפסקה ביניהם. ועיין בר"ן שהביא מה ששאלו לרב האי גאון, וכי עד שבא ר' אבהו לא היו ישראל יוצאים ידי תקיעת שופר? ועיין באמרי בינה חקרי לב ה' של בעל הבאי"ח שהביא שאלה, האם בזמן משה תקעו כמו ר' אבהו אלא ששכחו וחזר ר' אבהו ותיקן. וכתבו שזה לא יכול להיות כי כל שנה יש ר"ה בראשה וכיצד ישכחו? וכו' "וכן האם דברי ר' אבהו זה חיוב, אם היה משה רבנו ע"ה ודורו נוהגים בה או לאו". נכון שכל השאלה רק אליבא דפשט כי לפי חכמי הזהר כל התקיעות תשר"ת, תש"ת, תר"ת הן הכרחיות ולא משום ספק - עיין זהר פנחס דף רל"א, ועיין שער הכוונות דף צ"ט למה ומדוע צריכים כל המאה קולות.

וכתב הר"ן משם רב האי: "אל תחשבו בלבבכם כי בימי ר' אבהו נפל הספק בדבר זה שהרי משניות קדומות" וכו' ובימי קדם היו חלק מישראל עושים תר"ת וחלק עושים תש"ת, ואלו ואלו היו יוצאים ידי"ת, "שברים כבדים תרועות הן, יבבות קלות תרועות הן". ואז החליט ר' אבהו שלא יראו עם הארץ שיש חלוקה ומחלוקת ורצה שכולם יתקעו בצורה אחידה. והוסיף הבי"י על זה: כי מלשון חז"ל משמע שר' אבהו היה מסופק מה זה יבבה, גנוחי או ילולי או שניהם יחד והסביר, לא שהיה מסופק ממש "אלא חלוקי מנהגות קורא ספק".

והסביר בעל הבאי"ח הנ"ל "כי מנהג הבכי של אותם המקומות כך היה היינו, שמקום שתקעו אז רק תש"ת הבכי שלהם היה גנוחי. ומקום שתקעו רק תר"ת הבכי היה ילולי. ויש חכמים גדולי ישראל שהיו עושים תשר"ת, ור' אבהו ראה שעם ישראל עושים אגודות אגודות ועשה תקנה שכולם יתקעו את כל הסימנים "יועשה סיעתא דשמיא שנתפשט התיקון זו שלו לעשות - תשר"ת, תש"ת, תר"ת, שלושה מנהגים הנזכרים בכל תפוצות ישראל ונעשו כל קהילות ישראל שווים במעשה המצווה הזאת ועד עתה ועד לעתיד לבא כן יקום וכן יהיה". ועיין לרמב"ם הלכות שופר פרק ג' הלכה ב', ושוי"ע סי' תק"צ סעי' ב'.

שמיעת תקיעות חובה במשך כל היום

אומרת הגמרא: "אמר רבי יוחנן שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום - יצא".

כותב רש"י: "תרועות נמי קאמר" - כלומר אם שמע אדם את סדר התקיעות על פני יום שלם, כגון: שמע תקיעה בבוקר, ושעתיים אח"כ שמע שברים, ואח"כ תרועה, ולאחר כשעה תקיעה - דעתו של רבי יוחנן שיצא ידי חובה למרות שהיתה הפסקה בניהם.

שמע תקיעת שופר מכמה תוקעים

עוד אמר רבי יוחנן: שאם שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם לא יצא, כיון שלא שמע כלום.

ורש"י כאן גורס: שמע מתשעה בני אדם יצא כיון שכך קי"ל להלכה שתרי קלי מתרי גברי משתמע.

והתוס' מקיימים את הגירסה וביארו שמדובר כאן ששמע בערבוביה כלומר, שמע תקיעה באותה שעה שאדם אחר תקע שברים ואדם שני תקע תרועה וכדו'. ואין כאן פשוטה לפניה ואחריה.

וכן פסק הרמב"ם שם הלכה ה': "שמע תקיעה בשעה אחת, ושניה בשעה שניה אפילו שהה כל היום כולו הרי זה מצטרפין ויצא ידי"ח. והוא שישמע כל בבא מהן על סדרה. לא שישמע תרועה ואחריה שתי תקיעות או שתי

השיעור לעילוי נשמת:

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: כי תצא

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ס.

הלכות תקיעות, קידוש והבדלה

ירח ימים - חודש אלול

התורה כותבת בתחילת הפרשה כי תצא כא, יג בענין של אשת יפת תואר "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" - וחכמים בעלי המוסר הרחיבו בענין פרשיות אלו המדברות במלחמה ביצר הרע וכיצד לגבור עליו.

בעל 'אור החיים' הקדוש מבאר את עניין אשת יפת תואר על דרך הפשט והרמז: שצריך שהמקום לא יהיה טמא וזה יהיה על מירוק החטאים ודרכי התשובה והכנת הדעת מול אלוקי ישראל ב"ה. ויבחר מקום מושב לה בית מיוחד לישראל שהוא בית המדרש, והוא אומרו וישבה בביתך ותתודה בבכי על אשר מעלה באביה ואמה ועל פרידתה מהם.

ולקראת סוף דבריו הוא כותב ד"ה וראיתי "אביה - זה הקב"ה, אמה - זו כנסת ישראל, ירח ימים - זה שיעור המספיק לשב, או ירמוז לחודש המיוחד לתשובה שהוא חודש אלול" - מלמדנו 'אור החיים' הקדוש, כי בחודש זה מי שרוצה להצליח בתשובה בזמן המסוגל לכך צריך לבכות ולעשות חשבונות עם עצמו במה יכול לתקן ואיך לשוב אל ה' בלב שלם. הלכות תקיעות

ראיית השופר מחרידה

כתוב: "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו!!" היה רב גדול שאמר על עצמו שכשראה שופר בחודש אלול מיד נזכר לקראת מה הולכים ביום הדין, והיה נחרד חרידה גדולה.

ואם כך הדבר בראיית השופר לבד, תקיעה בו ושמיעת קול השופר על אחת כמה וכמה שצריכים להחרד ולהתעורר ולשוב בתשובה שלמה לפני הקב"ה. ועל כן בחודש זה יש להרבות בבקשות ובתחנונים ויהיו אלו הכנות לעשרת ימי התשובה, כפי שאומר רבנו יונה. וההכנה הטובה להיות בבחינת "מריה דחושבניא" שיעשה הוא בעצמו חשבון הנפש היומי שלו, מה מצוות עשה היום ומה עבירות עשה, וכיצד עליו לתקן.

טעם לתשר"ת תש"ת תר"ת

הגמרא במסכת ראש השנה ל"ד ע"א מבארת היאך הגענו לתקוע כפי הסדר שלנו תשר"ת, תש"ת, תר"ת. "אתקין רבי אבהו בקיסרי תקיעה - שלשה. שברים, תרועה, תקיעה".

ואומרת הגמרא שם ל"ג ע"ב: שיש מחלוקת בנוגע לצורת התרועה, התורה כותבת "יום תרועה יהיה לכם" ותרגומו: יום יבא יהא לכו. ויש עוד פסוק בשופטים ה' "בעד החלון נשקפה ותייבב אם סיסרא" - נחלקו התנאים האם יבבות אלו הם גניחות, וכפי שפירש רש"י: "כאדם הגונח מלבו כדרך החולים שמאריכן בגניחותיהן" ואלו השברים שאנו עושים, או שיבבות הן יללות כפירש"י: "כאדם הבוכה ומקונן קולות קצרים סמוכין זה לזה", וזה תרועה שאנו עושים.

כיצד יש לנהוג? התקין רבי אבהו לתקוע לפי מסקנת הגמרא תשר"ת, תש"ת, תר"ת.

שואלת הגמרא: אם היבבות הן גניחות אם כן יש לתקוע רק תש"ת, ואם תקע תשר"ת לא טוב כי התרועה הפסק? ואם היו עושין תר"ת. שואלת הגמרא: אם יבבות הן יללות צריך לתקוע תר"ת והרי השברים עושים הפסק?

שואלת הגמרא: יוצא שתקנתו של רבי אבהו מיותרת, כי ממילא עושין תש"ת שמא זה גניחות, ותר"ת שמא זה יללות ומדוע צריכים תשר"ת?

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

כי תצא - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אופני הפעולה של קיום מצווה כאשר הוא במקום או שגופו לא נקי. כגון: שמחשב כיצד יבנה את סוכתו עם הקרשים, כמה צריך מקום ומסמרים וכדו' כיון שזה בזיון מצווה, ואפילו רק חישובים בעלמא. לפי דבריו יוצא, שאם שמע תקיעות כשגופו אינו נקי, או כשהוא במקום לא נקי שאנו יכול להתפלל שם בודאי שאסור הדבר ואינו יוצא ידי חובה.

בבה"ל סי' תקפ"ח ד"ה שמע מביא את דברי המגן אברהם שמה שמרן פוסק שהפסיק בין התקיעות - יצא, זה דוקא שלא מחמת אונס, אבל מחמת אונס - לא יצא וצריך לחזור את כל הסדר. ואומר הבה"ל: שהמגן אברהם בעצמו בהלכות קריאת שמע סי' ס"ה כתב: שהרמ"א מכריע שאונס חשיב הפסק - זה דוקא אם האונס בגוף הדבר, כגון: שהוא לא היה ראוי להתפלל מחמת אותו האונס שלא היה גופו נקי או במקום לא נקי וכדו'.

ולכאורה זה דוקא במצווה ממש כמו תפילה, ברהמ"ז, הלל, אבל בתקיעות שזה רק מעשה של מצווה לא נחשב אונס ואין הפסק, וכמו באדם שנכנס בטליתו הקטן לנוחיות שלא שמענו מעולם איסור בדבר, וכתב "וצריך עיון". ולכאורה מה מקשה הגמרא מק"ש ומגילה והלל שאמר ר"י משם ר' שמעון בן יהושע, ומה מקשה הגמרא ממעשה של ר' אבהו בענין ק"ש במקום מטונף על ר"י בענין שופר, אם נאמר שיש חילוק כדברי הביאור להלכה כאן דבר של עשיית מצווה וכאן ד"ת, ולכאורה צ"ע להסביר את דבריו של המש"ב.

אולם אח"כ כתב מאחר וגם בשמיעת קול שופר הרי הוא חייב לכוון לצאת ידי"ח אי"כ זה כמו דברי תורה ואסור.

אונס של סכנה חשיב אונס או לא?

הנפקא מינה למעשה בהגדרה של אונס היא: כאשר האונס הוא לא מחמת טינוף וכדו' אלא מחמת דבר חיזוני. והגיע הדבר לידי ביטוי בתקופת מלחמת המפרץ שפרצו אזעקות לתוך תפילותינו וברחו אנשים באמצע תפילתם, האם נחשב לאונס וחוזרים לראש ק"ש או תפילה או לא, והוריתי שלגבי ק"ש יחזור על הקריאה כיון שהרמ"א פוסק שבאונס חוזר, ונסתפקו מהו גדר האונס אם זה דווקא טינוף או אפי' ליסטים, ובכל זאת הוריתי שיש בזה אונס והפסק בין בק"ש ובין בתפילה ובי"ח בזכות מרדכי היהודי לא הופרעו ולא הופסקו בקריאת המגילה שפסקה באותו יום המלחמה. ואע"פ שלדעת מרן בסי' ס"ה ובסי' ע"ח ובסי' פ"ה אין ני"מ אם זה אונס או לא, בכל מקרה לא חוזר לראש, אעפ"י החמרנו בק"ש כסברת בא"ח וארא ז' ובתפילה הרי פסק מרן שאם שהה כדי לגמור חוזר ועיין שם במש"ב אם מחלקין בענין תפילה אם אונס או לא.

הפסק בקול שופר שלא כסדר

השו"ע בסי' תקפ"ח סעי' ב' פסק: "שמע תשע תקיעות בטי' שעות ביום יצא ידי"ח ואפי' הם מט' בני אדם תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה. וי"א דדוקא בשלא הפסיק בניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה בבא". וכתב שם המש"ב סי"ק ו': "אפי' הסיח דעתו והפסיק בדיבור בנתיים" עיין לקמן.

ולענין אם שמע בנתיים קולות אחרים שאינם ע"פ הסדר, למשל בשעה 10 היה צריך לשמוע תש"ת, ושמע 10-תקיעה, ובשעה 11 שברים ואח"כ שמע תרועה, ובשעה 12 שמע תקיעה - לא יצא ידי"ח לדעת י"א שבשו"ע שהיא סברת הרמב"ן המוזכרת במ"מ על הלכות שופר פ"ג הלכה ב' וכן בב"י, אולם הביא שם שר"ת ורשב"א ועוד חולקין על הרמב"ן. ע"כ כתב בסתם שמשמע אפי' שמע בנתיים קול אחר יצא ידי"ח, וסברת הרמב"ן הביא בי"א. והענין הוא כך - ברור הוא שנראה לדעת ר"ת והרשב"א שאם שמע תרועה כנ"ל והתכווין לצאת ידי"ח לא יצא. אם שמע בלא כוונה התרועה לא היה הפסק. ולדעת הרמב"ן משמע שאם שמע תרועה אפי' לא כיוון כלום לא יצא, כי שמיעת קול שאינו במקומו גרוע משיחה ודיבור. מ"מ ראונו שדיבור והסח הדעת לדעת ר"י ולפוסקים כמוהו לא נקרא הפסק שצריך לחזור מראש התקיעות אלא ממקום שפסק כמו ק"ש ומגילה וכו'.

תקיעות ואחריהן תרועה וכיוצא בזה". ובהלכה ו' כתב: "שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם כאחד לא יצא אפי' ידי אחת כמו התוס' תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה משלישי בזה אחר זה יצא ואפילו כל היום כולו, ואינו יוצא ידי"ח עד שישמע כל התשע תקיעות שכולן מצווה אחת הן לפיכך מעכבות זו את זו". וכן נפסקה ההלכה בשו"ע סי' תקפ"ח סעי' ג'.

הפסק כשיעור התקיעות

שואלת הגמרא בדין תקיעות כל היום על רבי יוחנן: איך אתה אומר שיכול לשמוע תקיעות על פני כל היום והלא אתה בעצמך אמרת משום רבי שמעון בן יהושע שבהלל ובמגילה אם עשה הפסק כשיעור סיום הקריאה כגון: במגילה אם רגיל הוא בחצי שעה לקרוא ולסיים והפסיק חצי שעה, או בהלל רגיל הוא לסיים בעשר דקות, והפסיק ושהה עשר דקות - לא יצא וחוזר לראש. וא"כ בתוקע במשך כל היום בודאי שעובר שיעור סיום התקיעות והיאך אתה אומר שיצא?

ומתוצאת הגמרא: 'הא דידיה הא דרביה' - כלומר שדעת רבו שנחשב הפסק אבל דעתו הוא שיכול להפסיק בין התקיעות או בהלל או במגילה יותר משיעור קריאתם, ויוצא ידי חובה ואינו חייב לחזור לראש אלא ממשיך במקום שפסק.

הפסק מחמת אונס

מביאה הגמרא מקרה שרבי אבהו הלך אחרי רבי יוחנן והיה קורא קריאת שמע, ונאלץ להפסיק באמצע קריאתו כי הגיעו למקום שיש בו טינופת וסירחון, לאחר שחלפו ועברו מאותו מקום לא ידע ר' אבהו אם יכול להמשיך או לחזור. אמר לו רבי יוחנן: אם שהית כדי לגמור כולה חוזר לראש.

שוב רואים מכאן את דעתו של רבי יוחנן שהפסק זמן נחשב הפסק.

ומתוצאת הגמרא: שאמר לו כן רק לשיטתו של ר' אבהו שסבר שזה הפסק, אבל דעתו שלו של ר' יוחנן שלא נחשב להפסק. ושם היה הפסק מחמת אונס שנאלץ להפסיק מאותן הסיבות מבואות המטונפים.

הפסק בקריאת שמע

הרמב"ם בהלכות קריאת שמע פ"ה ה"ב בדין הפסק בקריאת שמע, פסק כרבי יוחנן שלא היה הפסק. וכך הוא כותב: "קראה סירוגין יצא אפילו שהה בין סירוג לסירוג כדי לגמור את כולה - יצא והוא שיקרא על הסדר". וכן פסק הר"י בהלכותיו כמו רבי יוחנן בדין קריאת שמע, שחוזר למקום שהפסיק אחרי שהייתו. וכן בהלל וכן במגילה, כגון: שמעיר לילדים שמרעשים ביהמ"ו ועובר זמן רב ויותר מזמן סיום קריאתו עד שמשנתקים יכול להמשיך ממקומו רק בתפילה יש דין מיוחד בענין הפסק.

בשו"ע סי' ס"ה סעי' א' מובאת מחלוקת מר"ן ורמ"א האם לנהוג כרבי יוחנן בקריאת שמע או שמא אין הלכה כמותו.

מרן כותב: "התחיל לקרות והפסיק בין בשתיקה בין בדיבור אפי' שהה כדי לגמור כולה יצא ואפילו היה הפסק מחמת אונס" וחוזר וגומרה. כאן מרן פסק כדעת הר"י והרמב"ם.

מיהו הרמ"א: פסק כדעת הרא"ש שחולק עליהם ואומר: "הגה וי"א דאם היה אונס והפסיק כדי לגמור את כולה חוזר לראש והכי נהוג".

ולכאורה בשו"ע סי' תקפ"ח סעי' ב' הרמ"א היה צריך לחלוק כמו בהלכות קריאת שמע ולומר שלא יצא ידי חובה אם הפסיק בזמן שיעור סיום התקיעות ולמה שתק? ומסבירים את דבריו שבאמת הוא חולק רק שכבר גילה דעתו בסי' ס"ה בהלכות קריאת שמע, ועיין במג"א שם סי"ק ב' וכה"ח סי"ק י"ד ומש"ב סי"ק ו' ולאפוקי סברת הלקי"ט שיש חילוק בין תקיעת שופר לק"ש.

שמע תקיעות במקום לא נקי

הבן איש חי כותב: שאסור לאדם להרהר במקומות המטונפים אפילו על

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

כי תצא - תש"ס - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

מלוכלך אבל אם הכוס נקי לא צריך שטיפה והדחה, להלכה לא כך ואפילו אם היה הכוס בארון צריך גם שטיפה וגם הדחה לכתחילה, בדיעבד מקילים עיין תוס' שם ד"ה שטיפה, ושו"ע סי' קפ"ג סעי' א', וכה"ח שם ס"ק ד' משם הזוה"ק, ומשי"ב שם ס"ק ג'.

טעימה מכוס של ברכה

כתוב בגמרא: "ומשגרו במתנה לאנשי ביתו". אומר רש"י: לאנשי ביתו - לאשתו.

מספרת הגמרא: "עולא איקלע לבי רב נחמן, שהיה ראש אב בית דין והיה נשוי לאשה חכמה ופקחית ותקיפה ושמה ילתה והיתה בתו של ריש גלותא כריך ריפתא" - אכלו, אמר רב נחמן לעולא: תברך ברכת המזון, ועולא בירך. לאחר שסיים לברך שתה מהיין ונתן לרב נחמן שיטעם. אמר לו רב נחמן: "לישדר מר כסא דברכה לילתא" - תשלח לאשתו של רב נחמן כוס של ברכת המזון. אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של האיש שנאמר: "וברך פרי בטנך ופרי אדמתך" ולכן לא אשלח, כך אמר עולא.

"אדהכי שמעא ילתה" - תוך כדי הדברים שמעה ילתה שלא ישגר לה כוס של ברכה רש"י, עמדה בכעס, ועלתה לבי חמרא - עלתה לביתה שהיה בו אוצר של יין ושברה ארבע מאות חביות של יין.

אמר רב נחמן: תשלח לה עוד כוס. אמר עולא: מדוע נשלח עוד כוס שתקח יין מהחביות ששם. שמעה היא: "שלחה ליה ממהדורי מילי ומסמרטוטי כילמיה" - אמרה לו אלו שמסתובבים מעיר לעיר ושומעים פה פתגם ושם פתגם ואומרים את הפתגמים לאנשים, ומי שיש לו הרבה סמרטוטים יש לו הרבה כנינים, זאת אומרת מה אתה מדבר הרבה תן לי את הכוס לשתות ועיין בבן יהוידע ברכות שם כיצד הוא מסביר שלא תהא פגיעה בעולה.

לכאורה מי צודק רב נחמן או עולא? בגמרא כתוב: "ומשגרו לאנשי ביתו" אומר רש"י: לאשתו. ולא כתוב שהאורח ישלח לאשתו של בעל הבית. יותר מזה, אדם יש לו אורח ואשתו, והוא מקדש על היין אסור לו לשים את הכוס על יד האשה, אלא ישים את הכוס במרחק והיא תקח לבד או שבעלה יתן לה באופן שמותר לתת לה. אומר עולא: מדוע שאני אשלח את הכוס לאשתו של רב נחמן. מה שכתוב 'משגרה לאשתו' - הבעל נתן לאשתו. שואל בעל הבן איש חי שם: הגמרא רוצה ללמד אותנו שמותר לאדם לשבור כלים בשעת כעסו?! הרי כל המשבר כלים בשעת כעסו אומרים חז"ל כמו עובד עבודה זרה. א. ולכן הוא מסביר:

א. לא ששברה ארבע מאות חביות של יין, אלא היו לה בקבוקים קטנים, ואותם שברה.

ב. כתוב "תברה ארבע מאות דני דחמרא" - חביות של יין ולא שמלאות יין ממש. והוא הסביר שהיא נכנסה בכעס לאוצר היין ורצתה לנעול אותו שלא יקחו ממנו עוד יין, ומהכעס שלה לא שמה לב ונשברו החביות. הגמרא מראה לנו כמה אהבה היה לה לברך ולשתות כוס יין של ברכת המזון.

וע"כ, אם יש ברכת המזון ואחד מברך על יין ואח"כ מחלקו לאנשים שישתו יחבבו את המצווה הזאת ויזכרו מה עשתה ילתה בשביל טיפת יין, ששברה ארבע מאות חביות.

אשה לא תגיש לאורחים משקאות

אדם שהגיעו אליו אורחים והוא מגיש להם יין או קוניאק. לדעת מרן: האשה יכולה במטבח להכין את הכוסות ולמלאות אותם יין או קוניאק, אבל להביא את זה על השולחן אינה יכולה ואם הביאה את זה לשולחן יהיה אסור לה לחלק אלא הבעל יחלק לאורחים. ולאשה לא יתן אלא ישים את זה על השולחן שתקח לבדה.

לדעת הרמ"א: מכיון שזה בפרהסיא זה מנהג שאשה מגישה ומארכת ומחלקת יש להקל, לכתחילה אסור לעשות דבר כזה ועיין שו"ע אבה"ע סי' כ"א סעי' ה' ולאוצר הפוסקים שם.

ועיין לרי"ף עמוד י"א מעמודי הרי"ף אם אדם שח בין תקיעות של מיושב לתקיעות של מעומד אם חייב לברך שנית כמו שאם דיבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש ועיין לר"ן שם מה שכתב בזה, ובשו"ע נפסקה הלכה סיי תקצ"ב סעי' ג' שלא יסיח בין התקיעות של מיושב למעומד, והוסיף רמ"א שאם שח לא חוזר ומברך, ועיי"ש למשי"ב ולכה"ח.

תקיעות בשיטבלך או בכותל

הני"מ בדין זה אם שומע קולות שופר שונים מאלו שצריך לשמוע לפי סדר. ומצוי הדבר כאשר מתפלל בבתי כנסת סמוכים או בכותל שהמניינים צמודים אחד לשני ועלול לשמוע תש"ת של מיושב ממניין סמוך כאשר הוא בעמידה של מוסף וצריך לשמוע תשר"ת בתחילה או שאמצע תש"ת שמע תרועה.

מדברי כל הפוסקים יוצא, שאדם יכול לצאת ידי חובה מתקיעות שונות זה בתנאי שמתכוין לצאת ידי חובה. ועל כן הטוב הוא אם מתפלל במניינים סמוכים שיאמר שלא מתכוין לצאת אלא מאותם תקיעות שבאותו מנין שמתפלל בלבד ואז יוצא יד"ח אליבא דכו"ע.

קידוש והבדלה

הפסק בקידוש והבדלה

הגמרא אומרת במסכת ברכות דף נ"א ע"ב "אמר רבי אסי אין מסיחין על כוס של ברכה". וביאר רש"י שם "משאחזו עד שיברך". והדברים מבוררים בדברי השו"ע סי' קפ"ג הלכה ו': שהכוונה כאן על כוס של ברכת המזון, וכך כותב מרן: "משנתנו לו כוס לברך לא יסיח המברך". וכתב המש"ב שם ס"ק כ"א: שאין לדבר עד אחרי שתיית כוס ברכת המזון היינו, אחרי ברהמ"ז וברכת הגפן ושתייתו. ומשמע שכן הדין למסובין, עיי"ש.

התוס' שם ד"ה אין אומרים: "וה"ה המסובין אין רשאים להסיח דבעינן שיתכוון שומע ומשמיע וגם אין להפסיק בשיחת חולין כמו שאין המברך רשאי להסיח" ומה שמקילים ראש היום כאשר המברך יותר איטי מהמסובים וכבר שחים בניהם טרם גמר ברכתו צריך להמנע מכך. והקשו התוס': הרי אם שמע תשע תקיעות וכו' משמע שהשומע סח בנתיים ואפ"ה יצא יד"ח "אך לכתחילה אין לעשות כן", היינו לדבריהם כל זה מדובר בדיעבד אבל לכתחילה לא ידבר בין התקיעות ולא בכוס ברכת המזון עד שישתה.

הפסק בחלוקת שבע ברכות

נהוג בחתונות לחלק למכובדים שונים את שבע הברכות ואני אין דעת נוחה מזה לא מיבעיא בחופה אלא גם בברהמ"ז של הסעודה שעושים על הכוס ומברכים שבע ברכות, גם כן מחלקים לאנשים שונים והמחלקים שואלים ומכבדים בכבוד! בכבוד! והרי זה הפסק גמור בדיבור! גם המסובים אינם רשאים לדבר עד שיברך בסוף בפה"ג שהם מקושרים אליו בסעודת החתנים.

וע"כ מי שרוצה להחמיר ולכבד אנשים שונים יש להקפיד שלא לחלק בפניהם אלא שיעשו רשימה ויודיעו לכל אחד מראש או שיכינו טסים או פתקאות ועליהם כתוב ברכה ראשונה, שניה וכו' ויתנו לכל אחד בלי לדבר באמצע. ולצערנו הציבור לא מבין זאת ומדברים אפי' סתם שיחה שלכתחילה אסור עד שיגמרו ז' ברכות וברכת בורא פרי הגפן. ובפרט מאחר ומברכים ברכת המזון על שתי כוסות, והמזמן שצריך לברך ברכת המזון וברכת בורא פרי הגפן מברך הגפן לאחר ז' ברכות ואם הוא מדבר זה חמור לכתחילה.

הדחת כוס של ברכה

מובא בגמרא ברכות נ"א ע"א, שאדם לוקח כוס של ברכה יש בו עשרה דברים, ולדעת ר' יוחנן אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד: חי, מלא, שטיפה, הדחה ומכניס ומבחוץ. יש מי שאומר: ששטיפה צריך רק אם הכוס

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

כי תצא - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אם החזיר יין של כוס פגום לקנקן היין - מותר בדיעבד.

הכנסת דברים לכוס ע"מ שיתמלא

אומר הטור: "ראיתי אדם שיש לו כוס פגום לוקח פירורי לחם ומכניס לתוכו עד שיתמלא, ואין דעתי נוחה מזה מכיון שזה מאוס". אבל סוכריות או שקדים מותר להכניס כדי שיתמלא הכוס ובתנאי שיש שיעור ביין.

שתיית רביעית יין בהבדלה

יש אנשים עושים הבדלה בבתי כנסיות והמבדיל מבדיל טועם מן היין וזהו, הרי צריך לשתות שיעור רביעית, ואם אינו יכול לשתות אחר שותה, ואם לא כיון להוציאו ידי חובה אזי השותה יברך בפה"ג, וכן אדם בביתו לכתחילה הוא צריך לשתות מלא לוגמיו ואם אינו יכול אחר שותה, או אשה שרוצה לעשות הבדלה מותר לה לעשות הבדלה. והטעמה בלבד אינה פוטרת את האדם ממצוות הבדלה או מקידוש, ואשה או מי שקשה לו לשתות רביעית בהבדלה וכמלא לוגמיו בקידוש עדיף שיקח מיץ ענבים, ולהבדלה אפילו בירה.

בדיעבד יכולים כולם לשתות ולצרף את השיעור של השתיה.

בקידוש אם שתה מלוא לוגמיו יצא ידי חובתו ולא מברך ברכה אחרונה על היין כי ברכת המזון פוטרתו. ואילו בהבדלה אם אדם ישתה מלא לוגמיו ידי חובת הבדלה יצא, אבל נכנס לספק אחר שכתוב בשו"ע בסי' ר"י סעי' א': שיש מי שאומר שאם שתה כזית משקה מברך ברכה אחרונה, וי"א רק אם שתה רביעית. ויש להזהר שאדם ישתה או פחות מכזית או יותר מרביעית, כמלוא לוגמיו זה בין כזית לרביעית שנכנס למחלוקת.

כוס של ברכה

ככוס צריך שטיפה והדחה ומלא וחי.

אומר הרמב"ם: שתקנו בברכת הארץ מוזגים לכוס יין שלש טיפות מים להראות את שבח ארץ ישראל שהוא סוג טוב זה נקרא חי, מלא - שלא יהיה פגום, שטיפה, והדחה.

אמרו המפרשים: כתוב אמר רבי יוחנן: אנו אין לנו אלא לארבעה בלבד הדחה, שטיפה, חי, מלא. וכתוב בצד וסימן חמשה - ר"ת חי, מלא, שטיפה, הדחה. ארבעה דברים שהר"ת שלהם חמשה.

קידוש בכוס חד פעמי

עיין תוס' ברכות נ"א ע"ב ד"ה שטיפה שצריך לברך על כוס י"פה". ומזה רצה להוכיח הרב בעל 'אגרות משה' שאדם לא יכול לעשות קידוש בכוס חד פעמי.

ובענין כוס חד פעמי ברור אם יש לאדם בפניו שתי כוסות אחת מכסף או זכוכית והשניה כוס חד פעמי, יקח מכוס זכוכית או כסף. אבל אם הוא נמצא בקידוש בבית הכנסת ואין שם כוס אחר, יקח כוס חד פעמי ויקדש יש מי שאומר שאפשר לקדש על כוס חד פעמי ולא צריך לשוטפו כי הוא נקי, וכן משמע מתוס' שם. ולדעת חכמי הקבלה: צריך לשוטפו ולהדחיו אבל כל זה לא לעיכובא.

כתוב שלעתיד לבא יעשו סעודה גדולה של המשיח ויהיה כוס של ברכה, וכל אחד מעם ישראל ירצה לשתות מהכוס של ברכה של דוד המלך והמשיח, הכיבוד? או שיחול ברכה בכוס או שיעשו לה כמו שעשה עולא לילתה שיש חבית ויקחו מהחבית הזאת. מי שהיה כל הזמן טועם מהכוס של הברכה יזכה לטעום, והיה רצון שזוכה לסעודת המשיח וזוכה לטעום מכוס של ברכה ונאמר אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

וישנו מנהג אצל יהודי גירבה שאפילו כוס קפה וכוס תה אשה לא מגישה, היא מכינה אבל הבעל הוא המגישה, אבל להלכה מותר.

טעמו פגמו - מתי?

טעימה מהבקבוק. אדם היה לו בקבוק של יין ופתחו בכדי לבדוקו אם הוא טעים וטעם מן הבקבוק, האם כל הבקבוק פגום או לא?

יש מחלוקת בין רמב"ם לראב"ד רמב"ם הלכות שבת פרק כ"ט הלכה ט"ז בפירוש הגמרא ברכות נ"ב ע"א, פסחים ק"ה, ק"ו.

אומר הרמב"ם: "כלי שהיה מלא יין אפי' מחזיק כמה רביעיות אם שתה ממנו מעט הרי זה פגמו ונפסל שאין מקדשין על השאר מפני שהוא כשיורי כוסות" - משמע מהרמב"ם שאם יש לאדם חבית של יין וטעם ממנה כל החבית לא טובה לענין קידוש והבדלה וברכת המזון. עוד משמע מהרמב"ם שאם הכוס פגום "נפסל" כאילו אין לו שום תקנה.

אומר הראב"ד: דוקא אם שתה מהכוס עצמו זה נקרא פגם, אבל אם טעם מהבקבוק יין אין בעיה.

וכתוב בשו"ע סי' קפ"ב סעיפים ג' עד ז': "יזהר שלא יפגום את הכוס שאם שתה ממנו פגם אותו, אפילו שתה מהכד או מהחבית קטנה הרי זה פגום אבל אם שתה מחבית של עץ גדולה אין להקפיד". כלומר אם שתית מהבקבוק הזה יש להקפיד, אבל אם פגם את היין בחבית הגדולה זה לא נקרא פגימה וכתבו המש"ב סי"ק כ"א וכה"ח סי"ק כ"ב ובא"ח - פרשת שלח לך אות כ', שפסקו שטוב להחמיר

טעימה באצבע. האם טעימה באצבע מן היין לאחר הברכה פוגמת את היין או לא?

כתוב באבודרהם: כיצד מותר בברית מילה להשקות לתינוק מן היין הרי המקדש עוד לא טעם מן היין וא"כ אתה פוגם את היין? והוא עונה: מכאן משמע שבאצבע לא נקרא פגימה.

מקשים עליו: הרי כבר בירך בפה"ג ועל המילה, וטעם טיפה וזה כבר פגום ועומד וצריך לאמר שכוונתו למ"ד אותם הרבנים שלא טועמים מן היין עד שאומרים "אוי"א קיים את הילד הזה לאביו ולאמו" וממשיכים את הברכה ועדיין לא טעמו מן היין א"כ איך אתה מטעים לתינוק? ראה שטעימה באצבע אינה פוגמת.

וגם בי"כ החיים כתוב: שבאצבע זה לא נקרא פגם.

טעימה בידו. כתוב בגמרא: "המברך צריך שיטעום דאמר מר טעמו פגמו דטעים ליה בידיה". מה הפירוש "דטעים ליה בידיה"? שטועם בידו או ששופך לתוך ידו וטועם לו בידיה, שזה לא נקרא פגם. הכנסת קש. אדם שיש לו בקבוק של יין או כוס של יין ולקח קש ושם בכוס ומשך מן היין בקש, האם זה נקרא פגימה או לא? צ"ל שדומה לטעימה באצבע ואינו פגום.

תקנת כוס פגום

לדעת הרמב"ם: כוס פגום א"א לתקנו, כך משמע מדבריו המובאים לעיל. אומרים התוס': כוס פגום, חסר, האם מותר לקדש עליו? והם עונים: שמובא בירושלמי שמוותר.

א"כ מהי התקנה? תקח חבית של יין ותטפטף טיפה טיפה מתוך כוס לתוך החבית, וכדי שיהא הפסק תאמר על כל טיפה למשל פסוק "והוא" "רחום" וכו' אבל אין צורך להחמיר בדבר הזה, לכתחילה יש להזהר.

ישנם כמה תקנות לתקן כוס פגום: יכולים לתקן כוס פגום ע"י שיוסיפו לתוכו מעט יין או שיוסיפו עליו מעט מים. בשעת הדחק מברכים על כוס פגום ובלבד שיש בו רביעית.

ההלכה נפסקה לקולא, כי דעת הרמב"ם מחמירים, לדעת הראב"ד ישנה בעיה.

אומר השו"ע: בשעת הדחק יכול לברך, ושעת הדחק היא שאין אלא היין הזה עיין לכל הנ"ל למש"ב שם, ולכה"ח שם. יש מי שאומר: שאפילו מים פגומים אסור למזוג בהם בכוס של ברכה.

